מה עמיתך באחת אף עובד כוכבים נמי באחת אמרי ולאמימר [א]דאמר משיכה בעובד כוכבים קונה הניחא אי סבר לה כר' יוחנן דאמר[ג] [א]דבר תורה מעות קונות משיכה לא (א) אהני לעמיתך לעמיתך בכסף לעובד כוכבים במשיכה אלא אי סבר לה כר"ל דאמר משיכה מפורשת מן התורה לעמיתך במשיכה ולעובד כוכבים במשיכה לעמיתך למה לי אמרי לעמיתך אתה מחזיר אונאה [ב]ואי אתה מחזיר אונאה לכנעני [1]מאל תונו איש את אחיו נפקא חד [א] בכנעני וחד [ג]בהקדש וצריכי דאי כתב רחמנא חד הוה אמינא לכנעני הוא דאין לו אונאה [ב] אבל הקדש יש לו אונאה קמ"ל הניחא [ג]למ"ד גזילו [ד]אסור היינו דאצטריך קרא למישרי אונאה אלא אי סבר לה כמ"ד גזילו של כנעני מותר אונאה מיבעיא אמרי אי סבר לה כמ"ד גזילו מותר על כורחיך כר' יוחנן ס"ל מיתיבי [ה]הלוקח [ד]גרוטאות מן העובד כוכבים ומצא בהן עבודת כוכבים אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר ואם משנתן מעות משך יוליך הנאה[ה] לים המלח ואי אמרת מעות קונות משיכה ל"ל הכא במאי עסקינן שקיבל עליו לדון בדיני ישראל אי הכי מעות למה לי הכי קאמר אע"פ שנתן מעות אי משיך אין ואי לא לא אי הכי קשיא רישא אמר אביי רישא משום דאיכא מקח טעות אמר ליה רבא רישא משום דאיכא מקח טעות סיפא ליכא מקח טעות אלא אמר רבא רישא וסיפא מקח טעות רישא דלא יהיב זוזי לא מיחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל סיפא דיהיב זוזי מיחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל ואביי אמר לך רישא מקח טעות דלא ידע דהא לא יהיב ליה זוזי סיפא לאו מקח טעות הוא דכיון דיהיב זוזי כי קא משיך איבעי לעיוני והדר מימשך רב אשי אמר מדרישא משיכה אינה קונה סיפא נמי משיכה אינה קונה ואיידי דתנא רישא משך תנא סיפא נמי משך רבינא אמר מדסיפא משיכה קונה רישא נמי משיכה קונה ורישא [ג] הכי קאמר אם לא נתן ולא משך יחזור מאי יחזור יחזור בדברים קסבר [ו]דברים יש בהם משום מחוסרי אמנה והני מילי ישראל מישראל דקיימו בדבורייהו אבל ישראל מעובד כוכבים דאינהו לא קיימי בדבורייהו לא: מתני'

רש"י

ו) **מה עמיתך בחדא.** משיכה: **אף עובד כוכבים בחדא.** בכסף ולא במשיכה דהכי משמע עמיתך במשיכה ולא עובד כוכבים: **מכסף מקנתו.** בעבד עברי הנמכר לעובד כוכבים הכתוב מדבר ח): **לאמימר דאמר כו'.** בפרק בתרא דע"ז (דף עא:): **הניחא אי סבר לה כרבי יוחנן דאמר.** בפרק הזהב (ב"מ מו:) דבר תורה מעות קונות דכתיב ונתן הכסף וקם לו דגמר ט) הדיוט מהקדש ומשיכה לא קניא איכא למימר דעמיתך אתי למימר מיד עמיתך בכסף ומיד עובד כוכבים במשיכה: **מפורשת מן התורה.** מיד עמיתך משמע מיד ליד: **אמרי לעמיתך.** דממעט כנעני מדין אונאה דכתיב בסיפיה דקרא קממעטי ליה: **אונאה מאל תונו איש את אחיו נפקא.** דמשמע אחיו ולא כנעני: **חד למעוטי כנעני וחד למעוטי הקדש.** מאונאה: **כמ"ד גזילו.** של כנעני אסור בב"ק בפ' הגוזל בתרא (דף קיג:): **אמרי.** ודאי אי סבר גזילו של כנעני מותר תו לא אתא קרא למישרי אונאה אלא למעטיה מדין קנייה וכיון דאמר עובד כוכבים קנה במשיכה על כרחיך כר' יוחנן סבירא ליה דמכסף קא ממעיט ליה: **גרוטאות.** חתיכות כסף: **יחזיר.** דמשיכה אינה קונה: **לים המלח.** דעבודת כוכבים ביד ישראל אינה בטילה עולמית: משיכה למה לי: **מקח טעות.** דלא ידע דאית בה עבודת כוכבים הלכך מצי למיהדר ביה: **רישא איכא מקח טעות סיפא ליכא מקח טעות.** בתמיה: **רישא וסיפא מקח טעות.** ומדינא מצי מהדר ביה נמי בסיפא ומיהו רבנן גזרו כיון דיהיב זוזי והדר שקיל להו מיחזי כמוכר עבודת כוכבים ורישא דלא יהיב זוזי וכי מהדר לה לא מידי שקיל לא מיחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל ומשום הכי נקט מתן מעות אע"ג דקיבל עליו לדון בדיני ישראל: **דלא הוה ידע.** דאית בהו עבודת כוכבים דהא לא יהיב זוזי דלימא איבעי לעיוני דסתם תגר לא מעיין עד שעת מתן מעות: **איבעי לעיוני.** ומדלא עיין אחולי אחיל והוי משיכתו משיכה גמורה: **רב אשי אמר.** לעולם בשלא קיבל עליו לדון בדיני ישראל ולא קשיא סיפא לר' אושעיא ודקאמרת אי מעות קונות משיכה ל"ל משיכה לאו דוקא דמדרישא משיכה אינה קונה דקתני יחזיר ד] סיפא נמי משיכה אינה קונה: **רבינא אמר מדסיפא משיכה קונה כו'.** וכגון שקיבל עליו לדון בדיני ישראל. וקסבר האי תנא דאיצטריך למימר דאין צריך לעמוד בדיבורו עם העובד כוכבים: **דקסבר דברים יש בהן משום מחוסרי אמנה.** אם חוזר בדיבורו: מתני'

תוספות

דבר תורה מעות קונות. פירש בקונטרס דכתיב בהקדש ונתן הכסף וקם לו וגמר הדיוט מהקדש ה] וא"ת לריש לקיש דאמר משיכה מפורשת מן התורה ליגמר שיקנה כסף בהדיוט כמו בהקדש ומשיכה נמי תקני בהקדש כמו בהדיוט ותירץ הרב רבי יהודה בר נתן דמשיכה לא שייכא בהקדש דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה ולהכי שייך טפי כסף (ב) מבהדיוט שבהדיוט דאפשר במשיכה לא יהא י)(אלא) קנין אחר י) ונראה לר"י דמקרא נפיק ליה שפיר דרשינן מיד עמיתך במשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף ומדעובד כוכבים בחדא ישראל נמי בחדא דשניהם למדין זה על זה דליכא למימר דלא משתעי קרא אלא דעובד כוכבים בהא או בהא וכן ישראל דא"כ היו שוין ואפילו אם תימצי לומר שיקנה חליפין בישראל ולא ל) בעובד כוכבים ולא כדפרישית לעיל מצי למימר דלא משתעי קרא אלא בקניינין הרגילין ומצויין כגון כסף ומשיכה ובהנך למדין ישראל ועובד כוכבים זה מזה ועוד מפרש ר' טעמא דר' יוחנן דמעות קונות מגופיה דקרא דאו קנה מיד עמיתך דסתם קנין דקרא במעות כדכתיב (ירמיה לב) שדות בכסף יקנו וכתיב מכסף מקנתו (ויקרא כה) מ): **כמ"ד** גזל הכנעני מותר. פ"ה פלוגתא בהגוזל בתרא (ב"ק קיג:) וכולה שמעתא דהתם מוכח דאסור ובהפקעת הלואתו פליגי אבל בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נז.) תניא גזל וגנב וכן יפת תואר ישראל בכנעני מותר ובפ' המקבל (ב"מ דף קיא:) נמי אמר חד למישרי גזילו של כנעני וחד למישרי עושקו גבי רעיך ואחיך וא"ת וגזל הכנעני היכי שרי הכתיב (ויקרא כז) וחשב עם קונהו ובכנעני שהוא תחת ידך משתעי דאי אין תחת ידו מי לייק לפי שנים שעבר נ) היובל י"ל היכא דאיכא חלול השם ודאי אסור וכי שרית היכא דלאית ליה לאישתמוטי וגזל ממנו בעלילה או בכמה ענינים: **ואי** אמרת מעות קונות משיכה למה לי. תימה דבפ' בתרא דע"ז (דף עא:) מייתי הך ברייתא למידק איפכא מרישא דקאמר ואי אמרת משיכה בעובד כוכבים קונה אמאי יחזיר ואומר ר"י דהמקשה סובר הכא והתם דתרוייהו בעינן בכנעני משיכה ומעות והשתא ניחא ליה הכא והתם רישא וסיפא: **הכי** קאמר אע"פ שנתן מעות אי משך אין אי לא משך לא. וא"ת והא איכא מי שפרע יש לומר כשקבל עליו לדון בדיני ישראל ומי שפרע אין זה דין א"נ כמו שמפרש ר"ת בפרק הזהב (ב"מ מז:) ס) דלענין יוקרא וזולא ע) צריך מי שפרע אבל לא במקום שמפסיד לגמרי ואע"ג דבסמוך מפורש משום דברים בעלמא אי הוה בהו משום מחוסרי אמנה היה נאסר משום דמחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל ואביי לא חייש למיחזי עבודת כוכבים ביד ישראל ועוד דכאן לא מיחזי כלל כיון דמי שפרע ליכא כדפרישית וליכא נמי משום מחוסרי אמנה בעובד כוכבים טפי פ) מבישראל: **דכיון** דיהיב זוזי איבעי ליה לעיוני והדר ממשיך. ואף על גב דבשאר מקח טעות לא אמרינן הכי שאני לוקח גרוטאות מיד עובד כוכבים דאיבעי ליה לאסוקי אדעתא טפי שמא יש בהן עבודת כוכבים: **רב** אשי אמר מדרישא משיכה אינה קונה. לפי מה שרגיל ר"ת לפסוק כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות משום דפסיק רבא בהחולץ (יבמות דף לו.) בכל דוכתא כוותיה היכא דפליג עליה ריש לקיש בר מתלת קשה מכאן דרב אשי דהוא בתרא יותר מרבא סבר כריש לקיש דמשיכה מפורשת מן התורה מדקאמר משיכה בעובד כוכבים לא קני אלמא דדרשינן לעמיתך במשיכה הא לעובד כוכבים בכסף דאי כרבי יוחנן הא אמר לעמיתך בכסף הא לעובד כוכבים במשיכה וי"ל דרב אשי דהכא הדר ביה לגבי אמימר כדמוכח פרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עא.) גבי הא דאמר אמימר משיכה בעובד כוכבים קונה תדע דהני פרסאי משדרו פרדשני אהדדי ולא הדרי בהו ושקלו וטרו התם רבינא ורב אשי בההיא מילתא ובסוף שמעתא מסקינן ש"מ משיכה בעובד כוכבים קונה ש"מ וגם רבינא מקשה התם לרב אשי מדרבי יוחנן צ) לבן נח ולא קא"ל רב אשי רבי יוחנן לטעמיה דאמר דבר תורה מעות קונות ואנא

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ג מהלכות מכירה הלכה א טוש"ע ח"מ סי' קצח סעיף א:
ח ב מיי' פי"ג מהלכות מכירה הלכה ז טוש"ע ח"מ סימן רכז סעיף כו:
ט ג מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעי' כט:
י ד מיי' פ"א מהלכות גזילה הלכה ב טוש"ע ח"מ סימן שנט סעיף א:
יא ה מיי' פ"ז מהלכות ע"ז הלכה ה טוש"ע י"ד סי' קמו סעיף ג:
יב ו מיי' פ"ז מהלכות מכירה הלכה ו טוש"ע ח"מ סימן רד סעיף ו:

שיטה מקובצת

א] חד בכנעני וחד בהקדש וצריכי. תימה דבפ"ק דפסחים גבי בל יראה ממעטינן מחד לך של אחרים ושל גבוה ואע"ג דהתם כתיבי טובא לך כולהו צריכי כדמפרש בפ' כל שעה וי"ל דהתם שייך למעט שפיר אחרים וגבוה מחד לך אבל הכא גבי גבוה שייך טפי עמיתות ואחוה מבעובד כוכבים ומיהו תימה גבי נזיקין בפ' ד' וה' ממעטינן מחד רעהו הקדש ועובד כוכבים ואור"י דשאני הונאה מנזיקין דהונאה הוי כעין גזל ואין סברא לפטור בהקדש מקרא דעובד כוכבים גופיה וא"ת (ההיא דפסחים) והא במנחות בפ' רבי ישמעאל (דף ס"ז) גרסינן אבל הכא תרי עריסותיכם כתיב חד כדי שיעור עיסת מדבר וחד עריסותיכם ולא של עובד כוכבים עריסותיכם ולא של הקדש והיינו כמו בפסחים ובהדיא דרשינן בחולין פרק ראשית הגז מחד עריסותיכם כדי עריסותיכם ובפרק השוכר את הפועלים גבי אכילת פועל משמע מחד ריעך ממעטינן הקדש ועובד כוכבים וצריך לתרץ כמו שתירצנו מרעהו ובההוא דמנחות למאן דפטר מירוח הקדש ומירוח העובד כוכבים משמע דנפיק מחד דגנך ולמאי דפטר במירוח הקדש ומחייב במירוח עובד כוכבים צריך טעם מ"ש דמסברא ממעטי מחד דגנך כמו בכל דוכתא: ב] אבל הקדש יש לו אונאה אע"ג דהקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל היינו במתכוין אבל בטעות הו"א דיש אונאה. כ"מ בתוס' כ"י: ג] ה"ק אם עד שלא נתן וכו' כן מצאתי בס"י וז"ל תוס' חיצוניות אם לא נתן מעות ולא משך יחזור דהכי משמע אם הוא עד שלא נתן וגם עד שלא משך שלא עשה לא משיכה ולא כסף יחזיר וכו' וכן כתוב בתוספות לקמן דף י"ד: ד] לעולם וכו' סיפא נמי משיכה אינה קונה אלא מתן מעות ואיידי דתנא רישא משך דאשמועינן דמשיכה אינה קונה תנא נמי סיפא משך ע"כ: ה] וא"ת לר"ל וכו' נ"א בס"י וא"ת לר"ל דאמר משיכה מפורשת מן התורה לא גמרי' שיקנה גם כסף בהדיוט כמו בהקדש ומשיכה נמי תיקנו וכו':

רבינו גרשום

לחזור בו. הא ליכא למימר דהשתא גופו קנה בכסף כ"ש ממונו: ואימא. מיד עמיתך במשיכה גרידא מיד עובד כוכבים עד דאיכא תרתי כסף ומשיכה: דומיא דעמיתך מה עמיתך בחדא במשיכה ולא במעות אף עובד כוכבים בחדא במעות ולא במשיכה. וכדאמרן לעובד כוכבים כלל כלל לא דאינו קונה מישראל לא במשיכה ולא בכסף: אמרי לאו ק"ו הוא. לגופו דישראל קנה בכסף כ"ש ממונו בהמתו [ע"כ שייך לע"א]: ולאמימר דאמר. בבבא מציעא משיכה בעובד כוכבים קונה הניחא אי סבר לה כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות ישראל מישראל ולא משיכה. מתרץ לה

רבינו גרשום (המשך)

הכי לעמיתך בכסף ולעובד כוכבים במשיכה. משום הכי איצטריך למיכתב לעמיתך דעמיתך בכסף ולא לעובד כוכבים ומהפך לו שמעתא דר' יצחק אלא אי סבר לה כריש לקיש כו' א"כ לעמיתך מאי אתא למעוטי כיון דתרווייהו במשיכה: וחד למעוטי הקדש. שלא תאמר לא תהא כח הדיוט חמור מהקדש קמ"ל לעמיתך ולא להקדש: גזלו אסור. דעובד כוכבים: אי סבר לה כמאן דאמר גזלו מותר ולא איצטריך לעמיתך לאונאה על כרחיך אמימר כרבי יוחנן ס"ל דאמר דבר תורה מעות קונות והלכך איצטריך לעמיתך דלעמיתך בכסף ולעובד כוכבים במשיכה: גרוטאות. חתיכות כסף קטנות: יוליך הנאה לים המלח. דהשתא הוויין שלו ואסור לקיימה ברשותו ואסור לו למוכרה: אי הכי קשיא רישא. דאמאי יחזיר והא משך והיה [צריך] להוליך לים המלח: דאיכא מקח טעות. דלא ידע דהוה בהו עבודת כוכבים: רישא וסיפא מקח טעות. ומשיכה קונה שקבל לדון בדיני ישראל: ואביי אמר לך. לעולם כדאמינא רישא דאיכא מקח טעות דאע"ג דמשך כיון דאכתי לא יהיב זוזי לא דק אי הוי בהו עבודת כוכבים אי לא הלכך יחזיר: וסיפא לאו מקח טעות. דכיון דיהיב זוזי והדר משך עיוני עיין [ומדלא עיין] אחולי אחיל ולא הוי מקח טעות: מאי יחזיר. הא לא משך כלום: יחזיר בדבריו מתנאי הקנאה.

מסורת הש"ס

א) [ע"ז עא:], ב) ב"מ מו: מז: [עירובין פא: קדושין כו. כח: חולין פג.], ג) [ב"ק קיג: ב"מ פז:], ד) ע"ז נג. עא:, ה) [רש"ש מוחק הנאה], ו) [ב"מ מט.], ז) [מכאן שייך עוד לע"א], ח) ע"כ שייך לע"א, ט) וגמר ל"ק, י) ל"ק מ"ז, כ) ועוד נראה כו' שפיר דדרשינן ל"ק, ל) בעובד כוכבים כדפירשתי לעיל ל"ק, מ) [וע"ע תוס' עירובין פא: ד"ה שמא], נ) משנת היובל וי"ל ל"ק, ס) [ד"ה אי אמרת], ע) שייך ל"ק, פ) [נ"א כמו בישראל], צ) מההיא דבן נח ל"ק,

תורה אור השלם

1. וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו: ויקרא כה יד

הגהות הב"ח

(א) גמ' משיכה לא קניא אהני: (ב) תוס' ד"ה דבר וכו' טפי כסף בהקדש מבהדיוט ובהדיוט וכו' לא יהא לך קנין אחר:

מוסף רש"י

משיכה בעובד כוכבים קונה. אע"ג דלא יהיב עכו"ם דמי לישראל, מכי משיך מיניה קנייה, וכן ישראל מעכו"ם (ע"ז עא.). **דבר תורה מעות קונות.** מכיון שנתן מעות למוכר אין אחד מהם יכול לחזור, דגמרינן מהקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו (חולין פג.) קל וחומר בלוקח מן ההדיוט (ערובין פא:). **גרוטאות.** שברי כספים (ע"ז נג. עא:). **אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר.** לעכו"ם ויבטלנה ואחר כך אם ירצה יקחנה ממנו, ואע"ג דמשך לא אמרינן עבודת כוכבים של ישראל היא ואינה בטלה, דהא משיכה בטעות הואי דלא ידע שיש בהן עבודת כוכבים (שם נג.) דלא קנייה ולא מיחייב לבערה (שם עא:). **יוליך הנאה לים המלח.** ואין רשאי להחזירה לעכו"ם וליטול מעותיו ואע"ג דמשיכה בטעות הואי כיון דיהב דמי כי הדר שקלינהו מיחזי כמאן דמזבן (שם נג.).

מתני' (א) כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו (א) חייבין בבכורה (ב) ובמתנות (ג) ויוצאין לחולין ליגזז וליעבד [ד] ולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן והשוחטן בחוץ פטור (ה) ואין עושין תמורה [א] (ו) ואם מתו יפדו (ז) חוץ מן הבכור ומן המעשר (ג) וכל שקדם (ח) הקדשן את מומן או מום עובר להקדשן ולאחר מכאן נולד להן מום קבוע (ג) (להקדשן) ונפדו פטורין מן הבכורה ומן המתנות ואינן יוצאין לחולין ליגזז וליעבד (ד) (ט) ולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן (ה) והשוחטן בחוץ חייב (י) ועושין תמורה ואם מתו יקברו: **גמ'** טעמא דנפדו הא לא נפדו פטורין מן הבכורה ומן המתנות קסבר (כ) קדושת דמים מדחה מן הבכורה ומן המתנות: ויוצאין לחולין וכו': טעמא דנפדו הא לא נפדו אסירי בגיזה ועבודה (ו) מסייע ליה לרבי (י) אליעזר דאמר (ג) קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה אמרי לא קדושת דמים למזבח הוא דמיחלפא בקדושת הגוף למזבח גזרו בהו רבנן אבל קדשי בדק הבית לא: ולדן וחלבן מותר כו': היכי דמי אילימא דאיעבר ואתיליד לאחר פדיונן פשיטא חולין נינהו אלא דאיעבר לפני פדיונן ואתיליד לאחר פדיונן הא לפני פדיונן אסירי
נפדין

מתני' כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן. שהיה להם מום קבוע והקדישן להמכר ולהביא מדמיהם קרבן למזבח: **חייבין בבכורה.** לאחר פדיונן אם ילדו: **ובמתנות.** זרוע לחיים וקיבה כחולין גמורין: **ויוצאין לחולין.** בפדיונן לגמרי ליגזז וליעבד כחולין גרידי משום דמעיקרא לא חיילא עלייהו קדושה חמורה: **והשוחטן בחוץ פטור.** אפי' קודם פדיון דאפי' הוי מומין קל כגון דוקין שבעין דלגבי קדשים מיחייב השוחטן בחוץ הכא פטור משום דלא חלה עליהן מתחילה קדושה כל כך: **ואין עושין תמורה.** מפרש בגמ' [ע"ב]: **ואם מתו.** קודם פדיונן יפדו להאכילן לכלבים דאין קדושתן חמורה ותו קמ"ל דגרעי משאר קדשים שאין נפדין אלא חיין שיוכלו לעמוד בפני הכהן בשעת הערכתן דכתיב (ויקרא כז) והעמיד (הכהן) את הבהמה וגו' והדר והעריך (אותה) הכהן וגו': **חוץ מן הבכור והמעשר.** שאפילו במומן חלה עליהן קדושה חמורה דבכור רחם מקדשו ובמעשר כתיב (שם) לא יבקר בין טוב לרע דמשמע בין תם בין בעל מום קדוש טוב תם רע בעל מום: **מום עובר.** כמאן דליתיה דמי וחלה עליהן קדושה: **פטור מן הבכורה.** מפרש בגמרא [טו.]: **ואין יוצאין כו'.** שאפי' לאחר פדיונן אסורין (י) (בהנאה) בגיזה ועבודה כדמפרש בגמרא [שם]: **ולדן וחלבן אסור כו'.** מפרש בגמרא [טו:] כשנתעברו קודם פדיונן וילדו לאחר פדיונן: **והשוחטן בחוץ.** קודם פדיונן: **חייב.** כרת. ובגמרא [טז.] מפרש בדוקין שבעין דראוין הן לפנים ואליבא דרבי עקיבא דאמר אם עלו לא ירדו אבל בשאר מומין לא דאמרינן (א) במסכת יומא (דף סג:) הראוי לאהל מועד חייבין עליו אי לא לא: **יקברו.** ואין נפדין דבעי העמדה והערכה: **גמ' טעמא דנפדין.** ארישא קאי: **קדושת דמים.** פטורה מן הבכורה כקדושת הגוף דמפרש לקמן [טו.] מקראי דפטורה מבכורה וממתנות: **קדשי בדק הבית כו'.** והני כקדשי בדק הבית דמו דהם עצמן לא הוקדשו מתחילה אלא לדמיהן: **לא.** תסייעיה ממתניתין דקדושת דמים למזבח הוא דהוקדשו לשם כן שיהיו הדמים קריבין למזבח והתם הוא דאסור בגיזה ועבודה משום דמיחלפא בקדושת הגוף למזבח: **הא.** ולדות שנולדו לפני פדיונן אסורין בהנאה בלא פדייה ומיקרב לא קרבי דמכח קדושה דחויה אתו דאמם לא הוקדשה למזבח:
נפדין

ואנא כריש לקיש סבירא לי שמע מינה דרב אשי גופיה כשהיה אומר מתחלה משיכה אינו קונה לאו משום דסבר לה כריש לקיש דלעולם כרבי יוחנן סבירא ליה לפיכך כי הקשה לו מההיא דבן נח לא רצה להקשות מההיא דדבר תורה מעות קונות (ד) דלעולם לעמיתך ולעובד כוכבים בכסף ולענין אונאה אתא לעמיתך כמאן דאמר גזל הכנעני אסור דלמאן דאמר גזל הכנעני מותר לא איצטריך כדאמרינן לעיל ואף על גב דאמרינן בהזהב (ב"מ דף מח.) קרא ומתני' מסייע לריש לקיש היינו לכאורה אבל אפשר לשנויי לקרא שפיר אליבא דרבי יוחנן ומתני' דנתנה לבלן מעל הוה מוקמי ליה ר' יוחנן בבלן עובד כוכבים וההיא דנתנה לספר בישראל ולכך מעל אע"ג דלא משך דמעות קונות וא"ת ומאי סייעתא לריש לקיש הא איהו מוקי הך דנתנה לספר בספר עובד כוכבים הכי נמי מצי לאוקומי ההיא דבלן בעובד כוכבים ואור"ת משום דבלן משמע טפי דאיירי בישראל דומיא דנתנה לחבירו דקתני הוא מעל וחבירו לא מעל משמע חבירו ישראל דבר מעילה הוא ודוקא בלן דלא מחסרא משיכה כדמסיים בההיא משנה לפי שאומר לו הרי מרחץ לפניך הכנס ורחוץ אבל ספר דומיא דבלן דהיינו ספר ישראל לא מעל עד דמשיך ולא אמר רבא קרא ומתני' מסייע ליה לריש לקיש לפי שיסבור כמותו תדע דרבא גופיה הוא דפסק כר' יוחנן לגבי ריש לקיש בכל דוכתא בר מתלת וכי תימא שאני הכא דתניא כוותיה והא התם חשיב חדא מילתא דריש לקיש דתניא כוותיה ואי אפשר לומר דהנהו תלתא גרסינהו בהדי הדדי ואכתי איכא טובא דבפרק בהמה המקשה (חולין עז.) גבי גידין שסופן להקשות משמע דלוקא קאמר רבא (פ) תני תלת ותו לא והא דפליגי ר' יוחנן וריש לקיש פ"ק דסנהדרין (דף טו.) גבי כל הקודם להורגו זכה ותניא כדריש לקיש דהתם אליבא דרבי אליעזר פליגי והלכה כרבנן ופ"ק דמסכת ע"ז (דף ו:) גבי נשא ונתן דתניא בברייתא כריש לקיש ור' יוחנן סבר כתנא דמתני' גבי הא דתנן לפני חגיהם של עובדי כוכבים אסור לאחריהן מותר ומפרש נשא ונתן איכא בינייהו ומיהו יש לדחות ראיה דרבא כיון דריש לקיש לאו משמיה דנפשיה אמר אלא משום ר' אושעיא כדאמר לעיל אמר ריש לקיש משום רבי אושעיא ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בבהמה בדיניהן ומפרש בדיניהן שפסקה להן תורה מיד עמיתך במשיכה הא לעובד כוכבים בכסף בכי האי גוונא לא איירי רבא לפסוק כר' יוחנן לגבי ריש לקיש בדבר שהיה ריש לקיש אומר בשם רבותיו כדמפרש פ"ב דחולין (דף כט:) בההיא דאין שחיטה אלא לבסוף דאמר ר"ל משום לוי סבא ופליג עליה ר' יוחנן ורבא גופיה סבר כריש לקיש בפרק תמיד נשחט (פסחים סג.) ובפרק שני דזבחים (דף ל.) ומיהו אשכחן אמר רבא אמר רב הונא מכור לי באלו קנה כו' ומפרש הש"ס דסבר כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות ונראה דרבה גרס ולא רבא דרבא לא ראה רב הונא מעולם דאף רב יהודה לא ראהו (ט) כדאמרינן בקדושין (דף עב:) יום שמת רב יהודה נולד רבא וכשמת רב יהודה כבר נפטר רב הונא מדאמר במ"ק (דף יז.) גברא רבא כרב יהודה (י) ליכא לשרי לך ורב הונא גדול הי' אפילו משמואל רבו של רב יהודה מדאמר בריש גיטין (דף ה.) בעא מיניה שמואל מרב הונא שנים שהביאו גט ועוד יש לדקדק דהלכתא כר' יוחנן דמעות קונות דבר תורה מדאמר וכן אמר רב נחמן דבר תורה מעות קונות (כ) ופסק לוי כמתני' וקי"ל כוותיה בדיני והא דאמר פ"ק דקידושין (דף יד:) גבי עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים (ל) עובד כוכבים דכל קניינו בכסף בע"ע קאמר ולא בכל דבר דלר' יוחנן הוי במשיכה והא דמתרץ הש"ס בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סג.) בזונה עובדת כוכבים דלא מחסרא משיכה ההיא שינוייא כר"ל ולא כר' יוחנן ואידך שינוייא דמשני התם בזונה ישראלית וכגון דקאי בחצירה ניחא אף כר' יוחנן אבל מעיקרא ניחא ליה לא הוה ליה לאוקומי אפילו לא קאי בחצירה א"נ רב נחמן בר יצחק דקאמר להאי שינויא דסבירא ליה כר"ל ולא כמו שכתוב בספרים רב חסדא דרב חסדא הוא דאמר פרק הזהב (ב"מ דף מז:) כדרך שתיקנו משיכה בשומרין (מ) כך תקנו משיכה בלקוחות אלמא כר' יוחנן סבירא ליה דמשיכה תקנה דרבנן היא ומיהו יש לדחות דאפ"ה כר' יוחנן ס"ל (נ) אפשר דהתם דלעובד כוכבים בכסף ולעמיתך ידרוש לענין אונאה כמאן דאמר גזל הכנעני אסור כדפרישית לעיל: (ס) **ורישא הכי קאמר אם לא נתן מעות כו'.** פירוש וגם אם לא משך יחזור: **והני מילי ישראל מישראל כו'.** תימה (ע) דדומיא דרישא ישראל מעובד כוכבים שמפסיד הכל כגון כאן שמפסיד דמי עבודת כוכבים מי איכא ישראל מישראל משום מחוסרי אמנה וי"ל דהכי קאמר דישראל מעובד כוכבים אי הוה בהו משום מחוסרי אמנה הוה דומה (פ) דמי עבודת כוכבים ביד ישראל אע"פ שהוא מקח טעות היה צריך לקיים המקח שלא יהא בו משום מחוסרי אמנה (צ): **כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן.** לאו בקדשי בדק הבית איירי אלא בהקדישן למזבח לדמיהן דאין חילוק בין רישא לסיפא אלא שזה קדם הקדשו למומו וזה קדם מומו להקדשו ואע"פ שעובר כשהקדיש בעל מום למזבח כדאמרינן פ"ק דתמורה (דף ו:) מכל מקום אשמעינן דינו והתם מפרש מאי שנא מדקלא בעלמא ומשני (ק) בריא מילתא טפי שביק תמים ומקדיש בעלי מומין: **קדושת דמים מדחה מן הבכורה ומן המתנות.** פי' הקונטרס קדושת דמים פוטרת מן הבכורה כקדושת הגוף כדמפרש לקמן מקראי דפוטרת מן הבכורה ומן המתנות וקשה לפי' דהתם פטרינן בפסולי המוקדשין אע"פ דנפדו מדאיתקש לצבי ואיל והכא דוקא בלא נפדו אלא היינו טעמא בקדושת דמים משום דכתיב (במדבר ג) גבי בכור בישראל ובמתנות כתיב (דברים יח) מאת העם:
הקדיש

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ה מהלכות בכורות הלכה ח:
יד ב מיי' פ"ט מהלכות בכורים הלכה ב:
טו ג מיי' פ"א מהלכות מעילה הלכה ט:
ד [מיי' פ"א מהלכות אסורי מזבח הלכה יא]:
טז ה מיי' פ"א מהלכות תמורה הלכה יג:
יז ו מיי' פ"א מהלכות איסורי מזבח הלכה יא:
יח ז מיי' פ"א מהלכות מעילה הלכה ט:
יט ח מיי' פ"ה מהלכות בכורות הלכה ח:
ט [מיי' פ"א מהל' איסורי המזבח הלכה יא]:
י [מיי' פ"ג מהל' תמורה הל' ד]:
כ כ מיי' פ"א מהלכות בכורות הלכה ה:

מוסף רש"י

כל הקדשים שקדם מום קבוע כו'. ראה פירוש כל משנה זו בחולין קל ע"א בארוכה. **קדושת דמים מדחה מן הבכורה.** דאין קדושה חלה על קדושה (חולין קל.).

שיטה מקובצת

א] ואם מתו יפדו. דכיון דאין בהם אלא קדושת דמים שמתו פודין אותם להאכילן לכלבים וקשה לר"י מהא דאמרינן בפ' כל שעה האוכל חמץ של הקדש בשוגג מעל וי"א לא מעל ומפרש התם דפליגי באם פודין את הקדשים להאכילן לכלבים אלמא אפי' בקדושת דמים איכא מ"ד התם אין פודין הקדש להאכילן לכלבים ואומרים דס"ל לכ"ע דמדאורייתא פודין הקדשים להאכילן לכלבים כדקתני הכא אם מתו יפדו אבל מדרבנן איכא פלוגתא דאיכא מ"ד אין פודין אעפ"י שיש בהם קדושת דמים: ב] והשוחטן בחוץ חייב כרת. וא"ת אמאי חייב משום שוחט קדשים בחוץ והא קרינן ביה ראוי לפתח אהל מועד וליכא ואור"י דמיירי בדוקין שבעין ואליבא דר"ע. תוס' חיצוניות: ג] קדשי בדק הבית אסורין בגיזה ועבודה. וא"ת פשיטא כיון דקדושין הן וי"ל שאפי' קנה הגיזה והעבודה מן הקדש ועוד שמעתי ממה"ש דמיירי דלית בה שוה פרוטה ואין איסור הנאה בהקדש פחות משוה פרוטה. תוס' חיצוניות: ד] דדבר תורה מעות קונות דלעולם וכו' דרב אשי אית ליה שפיר דר"י מעות קונות וסבר דלעמיתך ולעובד כוכבים בכסף ולעמיתך דריש לענין אונאה כדקאמר לעיל. הרא"ש ז"ל:

מסורת הש"ס

א) חולין קל. תמורה י: לג:, ב) חולין שם, ג) [טעות וכן במשנה שבמשניות ליתא גם בחולין קל. ליתא], ד) [תמורה לא:], ה) [לקמן כה. חולין קלה.], ו) נ"ל אלעזר, ז) נ"ק מ"ז, ח) נ"ל הני, ט) [ועי' תוס' מנחות לו. ד"ה אמר רבה], י) ליכא הכא נ"ק, כ) [נ"ל ודקה לוי כמתני'], ל) אשכחן, מ) [בב"מ שם איתא במוכרין], נ) ואפשר דדריש לעמיתך ולעובד כוכבים בכסף ולעמיתך נ"ק, ס) שייך לדף יג:, ע) דומיא דישראל נ"ק, פ) לדמי נ"ק, צ) ע"כ שייך לעיל, ק) [נ"ל בזיא מילתא טפי שביק תמים ומקדש בעלי מומין הגה"ה],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והשוחטן בחוץ כו' במסכת זבחים דף קיב:

רבינו גרשום

ונפדו חייבים בבכורה ומתנות. הזרוע והלחיים והקבה דכיון דמום קדם להקדש ונפדו כחולין דמו: ויוצאין לחולין להיגזז וליעבד. אע"ג דשאר פסולי המוקדשין אסירי בגיזה ועבודה כיון דמום קדם להקדש מותרין: וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן. להכי [מותר] הנאתו לאחר פדיונן דאע"ג דאיעבר לפני פדיונן כיון דיליד לאחר פדיונן מותר בלא פדייה: והשוחטן בחוץ. חוץ לעזרה: ואין עושין תמורה. אפי' קודם פדיונן: חוץ מן הבכור והמעשר. דאע"ג (דקבע דם) [נ"ל דקדם] מום קבוע להקדישן: ונפדו. מ"מ דינן כקדשין ופטורין מן הבכורה והמתנות משום דקדושתן באה מאיליה והוו קדושת הגוף. ואי אמרת בכור היאך יוכל לקדם מום להקדישו והלא קדושתו מרחם כגון שהומם במעי אמו קודם שיקדשו יציאת הרחם: קדושת דמים מדחה מן הבכורה ומן המתנות. דכיון דקדם מום קבוע להקדשן ההוא הקדש לא הוי אלא קדושת דמים שימכרו ויביא בדמיהן קדשים. ואפי' הכי אי לא מפדו פטורין מן הבכורה ומן המתנות: קדשי בדק הבית. קדושת דמים נינהו שימכרו לצורך תיקון בדק הבית: אסירי בגיזה ועבודה. קודם פדיונן: אמרי לא. מיהא לא מסייעא ליה לר' אליעזר דהיינו טעמא דתנא דמתני' דאסר להו בגיזה ועבודה כי לא ניפדו משום דהני שהוקדשו במומן קדושת דמים למזבח הוא שימכרו ויביאו מדמיהן קדשים תמימין למזבח ואי שרית להו בגיזה ועבודה אתי לאחלופי למישרי בקדושת המזבח. קדשי בדק הבית דלא הוו קדושת דמים למזבח דליכא לאיחלופי בהו לא גזרו בהו רבנן דליהוו אסירי בגיזה ועבודה ומיהא לא מסייעא ליה: הא לפני. דאיעבר ואתיליד קודם פדיונן אסירי אותן וולדות בלא פדיון:

הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף. להכי נקט זכר דקיל טפי עלמו עולה ולי הוה נקט נקבה כהמה סתם הוי ממיעוט דנקבה קדום קדושת הגוף וקיל טפי שלמים דכתיב בהו (דף כ.) במקדיש נכסיו כשלמים יקריבו עולות ונקבות ימכרו לנרכי שלמים ומייתי לה מהמורה פרק אלו קדשים (דף כ.) במקדיש נכסיו כשלמים יקריבו עולות ונקבות ימכרו לנרכי שלמים ומיבעי ליה נמי דלמא לנרכי עולות ונקבות ימכרו לנרכי שלמים ומיבעי ליה לר' אלעזר נמי דלמא סתם זכרים ימכרו לנרכי עולות ונקבות ימכרו לנרכי שלמים ומיבעי ליה לר' יוחנן דאמר סתם נקבות לנדבת הציבור [ד] כפי מה שהיה רבא ר"ל מתמלא סתם בהמות פירקין המקדיש זכר אין קדוש קדושת הגוף לא קאי ליה מידי ממתני' דקתני הגוף וקדש בקדושת הגוף ונכסיו סתם לפירש בהלין לדמיו: **גמר** העברה. מני [ה] למימר סתם סתם מקדשים ולפי שהמעשר ובכור שוין בכמה עניינים נקטינהו: **הקישן** הכתוב [ו]נדרים. מיהו מן (כן) הכניית'ת בתמורה פרק אלו קדשים (דף יח.) ובפרק כן בפני עלמו ולקמן (דף טו.) בשמעתין יש בגירסת' אחרת דמפקת תמורת וולדות מזכר ונקבה ופליגיא אתנא דבי רבי ישמעאל דתכא כדמפרש בתמורה (דף יח.) וכן פי' לקמן בקונטרס והוסיף אתנא נמי נפקא שפיר [ו] שהקישה תמורות וולדות לגוף הקרבן דבגוף הקרבן מייתי שם זכר ושם נקבה אלא לענין הקרבן תמורתו לו: **טוב** ברע מיבעיא. [ב] הך סוגיא דש"ך בתמורה (דף טו.) ורבא סבר מין מזהירין (עושין) מן הדין ודיים התם בע"ג ומיבעי ליה לרבא דמי ודיים התם דמי גרעי ונקט הכא דבהא לחבי לפי שפשוט לו יותר וכהלכי גוונא מיכא דמפרש לה (דף ל:): גבי מין רוחין את הנגעים אלא ביום ומייתי עלה דרשה לחבי ליום דמיום ולא בלילה ובפרק קמ"ל דבהא מפקין ליה מלי ולא לחומיי [ו] ומין לתמוה מהא דתלו נדרים (סנהדרין עו.) מיכא מיפקא גבי בתו מאומתו דתמר ק"ו [ז] בת בתו ענש על בתו לא כל שכן ומשיב ליה (לו) מיבעי גזוי מילתא טפי מרבה [ט] (ולא) גמרינן מהנדי [ט] דגבי מחותו מינטרין קרא לכוולי עלמא לבת בניו ובת בתו מיבעי ליה ומה לשון זה נאמר משום דהוה בעלמא ולא מצינו לומר שהוא מדרש אלא בדבר שאין לו טעם ואין לו מקום אלא לדרשה זו ולא מצינו לומר שהוא מדרש אלא בדבר שאין לו טעם ואין לו מקום אלא לדרשה זו ולא מצינו לומר שהוא מדרש אלא בדבר שאין לו טעם ואין לו מקום אלא לדרשה זו

נפדין תמימים. מותן וולדות שנולדו לפני פדיונן מן מין נפדין תמימים: **טפל** ולד: **עיקר.** מס. מלמד נפדין תמימים: וקא דייק הכי"ת **טעמא.** ללמד בעי מום משום ללמד שיהא טפל חמור מן העיקר דמכח בעל מום אתו הא לא אתו מכח בעל מום ללמד לדילהו מקדים להו לדמיהן לא נפקי לחולין בלא מום דקדוש קדושת הגוף: **וכר.** מילי: **הקדיש וכר לדמיו.** שימכרו ויביא בדמיו עולה הוא עלמו לבדק הבית: **ומוקי.** לתלי מון כגון שאמטו בנמצא יחיד בשעת היתר הבמות הנמות: **כמה יחיד.** שכל אחד ואחד בונה במה לעלמו כגון במה מנוה וגדעון ושמואל: **כמה גדולה.** נוב וגדעון שהן של לנבור: **הואיל וקדוש בעל מום.** להיות אסור בגיזה ועבודה: **ואימא אם אינו ענין לבמה גדולה כו'.** ולעולם בנמה גדולה: **לא יבקר.** לא יבדוק בין אם הוא בעל מום לנעל מום לחזיה שיהא עשירי יהא קדוש: **גמר העברה העברה מבכור.** מה בכור בעל מום לא קרב לא מלך מעבר בעל מום לא כי אתא קרא לנמות יחיד: **ולא ימיר לומו טוב ברע.** להיינו בעל מום אם המר ימיר יהיה קדום לפילו בעל מום: **ולדות.** בעלי מומין שנולדו מקדשים תמימים: **פסקה סנה דבי ר' ישמעאל.** מקרא מחריגא ולא לילטריך למי לנכי: **רק קדשיך וגו' אלו המנורות.** למאי לנמעינן שיקרבו למזבח דלי לעיקר הקדש אתא למה לי למכתב שיעלה לירושלים הא למעינן קרבי טובא המר לך פן תעלה עולותיך וגו' [דברים יב]: **וולדות.** של קדשים: **אף הכי בעל מום נמי.** הלכך כי אתא לא מזבח לבמת יחיד אתא: **השתא רע בעוב אמרת לא.** שלא יביא בהמת חולין תמימים שלא בהמת קדוש בעל מום ויאמר זו תמורת זו (ג): **אלא.** להכי כתיב טוב ברע: **טוב מעיקרו.** שמפסק בקדושה כשהוא תמים עושה תמורה אע"פ שהומם רע של טוב ברע בעל מום לא אתי אלא לאשמועינן דאותו טוב ברע דיעבד עושה תמורה אפילו חיה אפי' עוף והכתיב אותה לתנא דבי לוי קשיא אבל רבנן דפליגי עליה דר"ש מאי הכי נמי דאם מתו יפדו אי הכי

הקדיש וכר לדמיו. הקדיש אין לו לדמיו (שבועות יא.) אמר לעולה ולקדשי לדמי עולה (ערכין ה.) להכי"ת בלדמיו עולה (תמורה יא:) לו אמר (שם יט:) ולהכי נקט רבא זכר, דבעולה מיירי רבא ונקבה לא מוזי לעולה ולישנא למימר קדשה קדושת הגוף (שם יא:). **קדוש קדושת הגוף.** והוא עלמו יקרב עולה למימו דנמצא ליה קדושת הגוף, כדאיתא בהוא מז גוראפיא (ערכין ה. וכעי"ז תמורה יט:) ומיהו יכול למוכרו כחולין והוא גופיה מזי לעולה (תמורה יא:) מלמד שהקדישו והוא עלמו יקרב מידי מזבח (שבועות יא:). **רק קדשיך וכו'.** מי לו מוזן לקדשים שהן עבודה ומעלים להעמיד לחמים מהחיסה, שיהא הכהוב מלמד שיהו לך, הוי אומר ולדי קדשים ותמורתן (נזיר כה.).

ג) דאמר רבא הקדיש זכר וכר. והקשה אמאי דוקא זכר הא אפילו הקדיש נקבה נמי לדמים תקדיש קדושת הגוף ומאי שנא ואור"י דניחא ליה למנקט זכר דאי הוה נקט בהמה סתם הוי"א דקדשה קדושת שלמים אבל קדושה חמורה כולי האי לא קדשה קמ"ל רבא דאפי' כי הקדיש זכר הוי עולה דסתם זכר הוי עולה וה"ר תירץ דלא ה"מ למתני בהמה דאי הוה תני בהמה הוי משמע דנקבה עצמה קדשה קדושת הגוף והא ליתא אלא תימכר ויקחו בדמיה (שלמים) [עולה] כדתני בשקלים ובתמורה מייתי לה המקדיש נכסיו והיה בהם בהמה ראוי לגבי המזבח זכרים ונקבות ר"א אומר זכרים עולות ונקבות לובחי שלמים ר"י אומר זכרים עולות נקבות ויקחו בדמיהם עולות ונקבות ימכרו ויקחו בדמיהם עולות וקי"ל כר"י לגבי ר"א ורש"י פי' דזכר היינו איל דאיל מתרגמי' דיכרא הקדיש זכר כלומ' הקדיש איל ול"נ דמאי אריא נקט איל יותר משור וכבש. תוספות חיצוניות: עוד יש לתרץ דלהכי נקט זכר שרבא רצה לומר מתחלה התם בתמורה בפ' אלו קדשים זכר לדמיו אינו קדוש קדושת הגוף והדר ביה רבא ואמר המקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף ומשום דנקט זכר קודם דהדר ביה נקט נמי לבתר דהדר ביה והכא מיתי מאי דהדר ביה: **ד)** דאמר ר"א מנין לזובח בהמה בעלת מום וכו'. וא"ת מאי קא מייתי אימא דה"מ היכא שקדש הקדישן למומן אבל היכא שקדש מומן להקדישן דדקלא בעלמא הוא מנ"ל דמחייב וי"ל דמצינו המקדיש בעלי מומין עובר משום בל תקדישו ומשום בל תזרעו אלמא לא אמרינן דהוה חולין בעלמא דלחולין לא לקי על (הקדשים) [ההקדש וע"כ] דכך גזירת הכתוב דהקדש חל עליהם דילפינן מקרא בפ' קמא דתמורה ולנדר לא ירצה ארצויי לא מרצו הא מקדש קדשי ואם הוא מקריב בעלי מומין לוקה משום ה' שמות ואשמועינן רבי אלעזר דה"ה מקריב בעלי מומין בבמת יחיד לוקה ולכך מוקי לה ר"א למתני' בבמת יחיד ולא אוקמה בשוחטו בפנים שלוקה דקתני במתני' השוחט בחוץ. תוס' חיצוניות: **ה)** השתא ומה רע בטוב וכו' פי' רש"י טוב ברע כשהוא מכניס טוב של הקדש ברע של חולין ורע בטוב ר"ל רע של הקדש בטוב של חולין ול"נ דא"כ במתני' דהתם דפ"ק דתמורה קאמר איזהו טוב ברע בעלי מומין שקדם הקדישן את מומן והוה ליה למימר ואיזהו רע בטוב בעלי מומין שקדם הקדישן את מומן לכן נראה כדגרס ר"ח דגריס הכי השתא ומה טוב ברע כשהוא מכניס טוב של חולין תחת רע של הקדש וה"נ רע בטוב פי' רע של חולין תחת טוב של הקדש כללא דמילתא היא של הקדש שהוא העיקר ולהאי פירושא אתיא שפיר מתני' דהתם דתני ואיזו היא טוב ברע בעלי מומין שקדם הקדישן את מומן משמע שקדם הקדישן את מומן [חולין] (הקדש) ומ"ה קאמר דאי לאו הקדים הקדישן את מומן לא מתפיס. תוס' חיצוניות: **ו)** טוב ברע מיבעיא משמע הכא דכולהי קרא דטוב ברע מיותר למידרש הכי ותימה דהתם משמע דלאבאי לא מיתתרין אלא בטוב **ז)** בחד ולא רע בטוב ולרבא לא מייתרינן תרוייהו טוב והשתא לא הוי המסקנא דהכא לא כאבאי ולא כרבא דהתם צע"ק. **ח)** מאי טעמא וכו' וא"ת מאי בעי מ"ט דאין עושין תמורה הא הוי טעמא דאי משום למ"ד קרבן ששמו קרבן האי נמי לאו שמו קרבן ואי למ"ד דילפינן ממעשר בהמה שקדוש קדושת מזבח זה שקדם מומן להקדישן לא קדוש קדושת מזבח וא"כ מאי בעי והא הוי טעמא משום הכי הוא וי"ל דכיון דהקדיש דמיו לבזבח שפיר הוי קדושת הגוף לעשות תמורה כמו בעלי מומין שעושין תמורה ומ"ש בעי מאי טעמא. תוס' חיצוניות: **ט)** אותה למעוטי בעלי מומין מעיקרו ודוקא שהקדישו למזבח אבל לבדק הבית אדרבה סתמיה דקדיש בדק הבית הם בעלי מומין מעיקרו דאסור להתפיס תמימין לב"ה ואפ"ה אית ליה דהוי בכלל העמדה והערכה: ואפי' חיה ואפי' עוף אומר ר"י דהאי חיה ועוף ר"ל אם הקדישן לב"ה דאין לומר בקדישי מזבח דהא ודאי אין לעופות פדיון אפי' מחוסר אבר כדתנן בפ' המנחות והנסכים העופות והעצים והלבונה וכלי שרת אין להם פדיון דלא נאמר פדיון אלא בבהמה. תוס' חיצוניות: וי"ל הרא"ש ז"ל הקדישו זכר לדמיו וכו' פירש רש"י שימכרנו ויביא בדמיו עולה הוא עצמו קדוש קדושת הגוף ויקרב עולה ולהכי נקט זכר דחזי לעולה משום דרובא דמתנדבי ומייתי קרבן עולה מייתי משמע מפ' דה"מ נמי אם הקדיש נקבה הקרב שלמים ופי' תמוה מה עלה בדעתו של זה המתנדב שהקדיש זכר שראוי לעולה שימכור ויביא בדמיו עולה ולמה לא הקריבו לעולה ונראה לפ' הקדישו לימכר ויהיו דמיו קדושים בסתם ולא פי' למה וסתם הקדש הוא לבדק הבית וקמ"ל כיון שהוא ראוי למזבח קדושת הגוף כי ההיא דתנן במס' שקלים ומייתי לה בתמורה דמקדיש נכסיו זכרים יקרבו עולות ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ויביא בדמיהן עולות והשתא ניחא דנקט זכר ואפי' ר"א דאמר התם זכרים ימכרו לצרכי עולות ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית לא פליג הכא דהתם דוקא משום דהוו כשאר נכסים שהם לבדק הבית: **ז)** ר"ל וכו'. וז"ל תוס' חיצוניות ושמא י"ל דזה לא קשה כלל לאביי דכיון דידענן מק"ו דאסור להתפיס ממילא ידענא דנתפסת בקדושה דהוא סבר כל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני ועוד י"ל דע"כ לא אצטריך לימר דנתפסת בקדושה דאי אצטריך להכי מ"מ לא בעי למיכתב אלא בסיפא דקרא לכתוב גבי זאת הטר ימיר טוב ברע ורע בטוב: **ח)** ולכך ברישא דקרא מומן יפדו וכו' וז"ל הרא"ש ז"ל והלכך ברישא דקרא מומן יפדו הלכך נקט רב בסיומא דמילתיה ומודה ר"ש לאשמועינן טעמא דמתני' משום דמקדיש בעלי מומין לבדק הבית אי אפשר דכיון דאי אפשר להקדישן לגבוה הוי כאלו נפדו ונתחללו ונעשו חולין ממש ולא שייך בהו קדושת הגוף ולא קדושת בדק הבית ולא קדושת העמדה והערכה ומודה ר"ש דלא בעי העמדה והערכה ועיקר דברי רב לאשמועינן דבר זה ולהכי סיים דבריו ומודה ר"ש ושייר רבנן משום דלר"ש פשיטא ליה טפי:

ט) נראה לי"ל דלא מיימרינן לה בטוב נתנת ולרבא מיימרינן מרוייהו טוב כו'.

מוסף רש"י

הקדיש זכר לדמיו. הקדיש אין לו לדמיו (שבועות יא). למד לעולה ולקדשי לדמי עולה (ערכין ה). להכי"ת בלדמיו עולה (תמורה יא:) לו אמר (שם יט:) ולהכי נקט רבא זכר, דבעולה מיירי רבא ונקבה לא מוזי לעולה ולישנא למימר קדשה קדושת הגוף (שם יא:). **קדוש קדושת הגוף.** והוא עלמו יקרב עולה למימו דנמצא ליה קדושת הגוף, כדאיתא בהוא מז גוראפיא (ערכין ה. וכעי"ז תמורה יט:) ומיהו יכול למוכרו כחולין והוא גופיה מזי לעולה (תמורה יא:) מלמד שהקדישו והוא עלמו יקרב מידי מזבח (שבועות יא:). **רק קדשיך וכו'.** מי לו מוזן לקדשים שהן עבודה ומעלים להעמיד לחמים מהחיסה, שיהא הכהוב מלמד שיהו לך, הוי אומר ולדי קדשים ותמורתן (נזיר כה.).

תורה אור השלם

1. לֹא תִזְבַּח לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ שׁוֹר וָשֶׂה אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוּם כֹּל דָּבָר רָע כִּי תוֹעֲבַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ הוּא: דברים יז א
2. עִוֶּרֶת אוֹ שָׁבוּר אוֹ חָרוּץ אוֹ יַבֶּלֶת אוֹ גָרָב אוֹ יַלֶּפֶת לֹא תַקְרִיבוּ אֵלֶּה לַיְיָ וְאִשֶּׁה לֹא תִתְּנוּ מֵהֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לַיְיָ: ויקרא כב כב
3. וְכִי יִהְיֶה בּוֹ מוּם פִּסֵּחַ אוֹ עִוֵּר כֹּל מוּם רָע לֹא תִזְבָּחֶנּוּ לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ: דברים טו כא
4. לֹא יִבָּקֵר בֵּין טוֹב לָרַע וְלֹא יָמִירֶנּוּ וְאִם הָמֵר יָמִירֶנּוּ וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ לֹא יִגָּאֵל: ויקרא כז לג
5. וְכָל מַעֲשַׂר בָּקָר וְצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַיְיָ: ויקרא כז לב
6. וְהַעֲבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לַיְיָ וְכָל פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזְּכָרִים לַיְיָ: שמות יג יב
7. לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בָּרַע אוֹ רַע בַּטּוֹב וְאִם הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה בִּבְהֵמָה וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ: ויקרא כז י
8. רַק קָדְשֶׁיךָ אֲשֶׁר יִהְיוּ לְךָ וּנְדָרֶיךָ תִּשָּׂא וּבָאתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ: דברים יב כו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה המתפ וכו' וז הס"ד אמ"כ מ"ס טוב ברע מיבעיא אלא להכי:

רבינו גרשום

נפדין תמימין. אותן וולדות: או אין נפדין תמימין. דצריך להתפיק להן עד שיזמנו ואח"כ פודין: אמר רב עמרם תני. (לא) המתפיס בעלי מומין קבועין לגבי מזבח היינו דקדם מומן להקדישן וילדו קודם פדיונן. יכמרו ואין צריכין מום אותן וולדות להתפיק שלא למוכרן עד שיפול בהן מום: (שלא) משום דקא אתו הני מכח קדושה דחזיה: שלא יהא טפל. הוולדות שאינן קדושין אלא אגב אימן: חמור מן העיקר. מן אימן אלא כשם שאימן יכול לפדות בכל עת כך וולדן נפדין אימתי שירצה אפילו תמימין אלמא דנפדין תמימין. והשתא דייק לברייתא טעמא דמשום הכי נפדין תמימין שלא יהא טפל חמור. הא הקדישו זכר תם לדמיו דאע"ג דאמר איני מקדישו אלא לדמיו קדוש קדושת הגוף הואיל (ואינו) [והוה] ראוי להקרבה ואין נפדה תמים. והאי דקאמר הא הקדישו זכר תם הוא הדין לנקבה אלא משום דבעי לסיועי מינה לרבא ורבא לא איירי אלא בזכר דכאמר בתמורה בפרק אלו קדשים אמר רבא זאת אומרת הקדישו זכר כו' נקט הכא זכר כו': ומוקים לה בבמת יחיד וכ"ש דחייב בבמת צבור ומשום הכי קרי ליה חוץ שאין שם עזרה וחייב משום דמקריב בעל מום בבמה בשעת היתר הבמות. והיכן הותרו כדאמר' באו לנוב ולגבעון הותרו הבמות כו': אימא. דריש הכי האי לא תזבח דאם אינו ענין לקדשים דהא כתיב עורת או שבור וכו': תנהו ענין לבכור דסד"א הואיל וקדיש במומיה. ממילא כשנולד בעל מום [ה"א] שקרב נמי במומיה קמ"ל דלא תזבח דלא ולא אתא לבמת יחיד: אמרי וכו' ואייתר לא תזבח לבמת יחיד: הואיל וקדיש במומיה. מאליו בשעבר תחת השבט דכתיב לא יבקר בין טוב לרע רע היינו בעל מום כדאמר לקמן: הואיל וקדשה כשהיא בעל מום דכתי' לא ימיר אותו טוב ברע או המר וגו': הואיל וקדשו [אגב] אימן כשהן בעלי מומין. כשנולדו בעלי מומין או כשאירע להן אחר מיכן: אמר רבא הא כבר פסקה כו' ואייתר ליה לא תזבח לבמת יחיד כדרבי אלעזר: השתא רע בטוב להחליף בעל מום בתמים: אמרת לא. לכתחלה אבל דיעבד והיה הוא ותמורתו וגו': טוב ברע. תמים בבעל מום מיבעיא דלכתחלה לא: אלא. האי טוב ברע לא אתי אלא לאשמועינן דאותו טוב ברע דיעבד עושה תמורה בעינן שיהא טוב מעיקרו שקדם הקדשו למומו. אבל רע מעיקרו שקדם מומו להקדשו לעולם אין עושה תמורה: ואם מתו. קודם פדיונן יפדו ומותרין בהנאה עורן ובנלתן: [זו דברי ר"ש] תנא דמתניתין דאמר אם מתו יפדו זו דברי ר"ש דאמר במס' תמורה בפרק אחרון קדשי מזבח היו בכלל העמדה וכו' אבל לא קדשי בדק הבית דקדושת דמים ניתנו לא בעו העמדה: ומודה ר"ש בבעל מום מעיקרא. קודם הקדש דאע"ג דקדשי מזבח בעו העמדה והערכה האי בעל מום מעיקרא לא חל עליהם הקדש גמור למזבח הלכך אפי' מתו דלא מצי למעבד בהו העמדה יפדו קדושתו דמים הוא ודינו כקדשי בדק הבית דלא היו בכלל העמדה והערכה: וחכ"א אם מתו יקברו. אפי' בעל מום מעיקרא דסברי דהכל היו בכלל העמדה והערכה והלכך כיון דמתו דלא מצי למעבד להו העמדה משום דלאו בר פדיה ניתנו אלא יקברו. והני חכמים לאו בר פלוגתיה דר' שמעון דלעיל בתמורה ניתנו אלא שאר חכמים תנא דבי לוי ניתנו דמחמיר בבעל מום מעיקרו: והא כתי' אותה. כלומר דאותה בעי העמדה והערכה למעוטי בעל מום מעיקרו שמתו דאע"ג דאינו בר העמדה נפדה קשיא: אבל רבנן דפליגי עליה דר' שמעון במסכת תמורה דאמרי אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה ומודין היו בעלי מומין מעיקרו שמפדיין הכי נמי דיפדו נמי לאחר מיתה: אי הכי. נימא

זו דברי רבי שמעון ומחלוקתו מיבעיא ליה אמרי רב כרבי שמעון בן לקיש דאמר לרבנן קדשי בדק הבית היו בכלל העמדה והערכה קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה ולא מיתוקמא מתני' כרבנן דקתני סיפא ואם מתו יקברו (אמר) ממאי דהא מתו יקברו משום דבעי העמדה והערכה הוא דלמא משום [א]דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים הוא אמרי אם כן ניתני אם נעשו טריפה יקברו ואיבעית אימא לעולם רב כרבי יוחנן סבירא ליה ותני זו דברי רבי שמעון ומחלוקתו: אבל קדם הקדשן וכו': מנא הני מילי דתנו רבנן [1]צבי מה צבי פטור מן הבכורה אף פסולי המוקדשין פטורין מן הבכורה אוציא אני את הבכורה ולא אוציא את המתנות תלמוד לומר איל מה איל פטור מן הבכורה ומן המתנות אף פסולי המוקדשין פטורין מן הבכורה ומן המתנות [א] אי מה [ב]צבי ואיל חלבן מותר אף פסולי המוקדשין חלבן מותר ת"ל [ג]אך חלק אמר מר אוציא את הבכור ולא אוציא את המתנות מאי שנא אוציא את הבכור שאין שוה בכל ולא אוציא את המתנות ששוות בכל ת"ל איל אמר ליה רב פפא לאביי אי מה צבי ואיל [ג]אין אותו ואת בנו נוהג בהן אף פסולי המוקדשין אין אותו ואת בנו נוהג [ג]בו א"ל למאי מדמית להו אי לחולין אותו ואת בנו נוהג בו ואי לקדשים [י]אותו ואת בנו נוהג בו אמר ליה אי הכי גבי חלבו נמי נימא הכי למאי מדמית להו אי לחולין חלבן אסור ואי לקדשים חלבן אסור אלא לאו מי אמרת אך ולא חלבן אימא נמי אך ולא אותו ואת בנו רבא אמר אך לאותו ואת בנו הוא דאתא וחלבו מדמו נפקא דכתיב [2]רק את דמו לא תאכל מאי דמו אילימא דמו ממש לא יהא אלא דמן דצבי ואיל אטו דמן דצבי ואיל מי שרי אלא דמו חלבו וליכתוב רחמנא חלבו אי כתב רחמנא חלב הוה אמינא אהני היקישא ואהני קרא אהני היקישא למעוטי מכרת דכי כתב כרת אאוכל חלב בהמה הוא דכתיב שנא' [3]כי כל אוכל חלב מן הבהמה ואהני קרא למיקם עליה בלאו בעלמא להכי אפקיה רחמנא בלשון דמו לומר לך מה דמו בכרת אף חלבו בכרת והא תנא אך ולא חלבו קאמר ה"ק אילו לא נאמר דמו הייתי אומר אך ולא חלבו עכשיו שנאמר דמו לאותו ואת בנו הוא דאתא: ואינן יוצאין לחולין: מנא הני מילי [ב] [ד]דת"ר [1]תזבח ולא גיזה [ג] בשר ולא חלב ואכלת ולא לכלביך מכאן [ה]שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים

איכא

[ו]**זו דברי רבי שמעון.** דאמר בפרק בתרא דתמורה (דף לג.) קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה [א]: **דתנן ר' שמעון אומר כו'.** ומדאמר רבי שמעון קדשי בדק הבית לא היו מכלל דקרא בקדשי מזבח כתיב והכא מודה בבעל מום מעיקרא דנפדה אע"ג דקדשי מזבח [ז] וממאי דתנא דמתני' סבירא ליה קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה שצריכין שיהו חיין בשעת פדייה כדכתיב[ח] והעמיד את הבהמה לפני הכהן ואח"כ והעריך אותה מדקתני סיפא גבי קדם הקדשן את [ט]מומן דאגב שקידשן למזבח מקדישין תמימים[י]: **אבל חכמים.** לאו הנך רבנן דפליגי עליה דר' שמעון במס' תמורה [לג.] דהתם אמרינן לדברי הכל בעל מום מעיקרו לא היה בכלל העמדה והערכה אלא תנא דבי לוי הוא: **אפי' חיה.** דאינה ראויה למזבח: **הכי נמי דאם מתו יפדו.** דבבעל מום מעיקרא מודו[כ]: **רב.** דלא מוקי מתניתין כרבנן סבירא ליה כריש לקיש דאמר התם [לג:] לרבנן קדשי בדק הבית כו' הילכך לא מיתוקמא מתני' כולה כרבנן: **דקתני בסיפא.** דמתניתין אם מתו יקברו [ל]דקדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה: **א"כ.** דטעמא דמתני' משום אכילה דקדשים לכלבים הוא: **ניתני אם נעשו טריפה יקברו.** דמשמע אע"ג דמצי למיעבד בהו העמדה והערכה יקברו הואיל ולא חזו אלא לכלבים ומדנקט מתו ש"מ טעמא משום העמדה [מ]והערכה (ודלא) כר' יוחנן דאמר התם לרבנן אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית היו בכלל ומיתוקמא סיפא דמתני' כרבנן ורישא נמי מיתוקמא כדידהו דבבעל מום מעיקרו כולהו מודו ותני זו דברי רבי שמעון ומחלוקתו: **צבי.** כצבי ואיל ומוקמינא בסיפרי[נ] דבפסולי המוקדשין שנפדו הכתוב מדבר: **מה צבי ואיל פטורין מן הבכורה.** דבקרך ובצאנך כתיב[ס]: **ולא אוציא את המתנות.** ולקמן פריך מאי אולמיה דמתנות מבכורה: **צבי ואיל פטורין מן המתנות.** דכתיב במתנות[ע] אם שור אם שה: **ומ"ש.** מתנות דלא נפקי מקרא קמא: **ומתרץ אוציא את הבכורה שאינה שוה בכל.** שאינה נוהגת בנקבות בזכרים: **צבי ואיל.** אין אותו ואת בנו נוהג בצבי ואיל דכתיב[פ] שור או שה: **א"ל למאי מדמית ליה.** לפסולי המוקדשין דתיפטרינהו מאותו ואת בנו: אותו ואת בנו נוהג בחולין ובמוקדשין כדמפרש בשחיטת חולין (דף עח.): **א"ה גבי חלבו נמי.** אמאי איצטריך אך למיסר תיפוק לי דאסור דלמאי מדמית להו כיון דאמרת אע"ג דאיתקוש לצבי ואיל לא נפקי מתורת קדשים: **אך ולא אותו ואת בנו.** ומסתברא דהיקשא למיפטר מבכורה ומתנות אתיא ואך למיסר חלבו ואותו ואת בנו דהשתא מדמינן להו לקדשים גמורין דאי אמרינן איפכא לא מדמינן להו לא לקדשים ולא לחולין: **רק את דמו.** בבכור בעל מום כתיב: **אהני היקישא.** דאיתקוש לצבי ואיל: **ואהני קרא.** דכתיב את חלבו לא תאכל. אהני היקישא מכרת[צ] והוה מיסתבר טעמא שפיר דכי כתיב כרת בחלב בבהמה הראויה לקרבן כתיב דכתיב (ויקרא ז) כי כל אוכל חלב וגו' ואהני קרא למיקם עליה בלאו דלא תישרייה לגמרי להכי אפקיה כו': **והא תנא.** דברייתא דלעיל מפיק חלבו מאך ורבא היכי מצי למימר דאך לאותו ואת בנו אתא: **אילו לא נאמר כו'.** והאי דקתני תלמוד לומר אך חלק ה"ק אפילו לא כתב קרא מצינא לאפוקי מהכא: רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת (דברים יב) ואוקימנא [ספרי ראה יב טו] בפסולי המוקדשין לאחר פדיון:

איכא

מה צבי ואיל פטורין מן הבכורה ומן המתנות כו'. בשמעתין משמע דאי לא כתב אך הוה דרשינן נמי מה צבי ואיל אין אותו ואת בנו נוהג בו וחלבו מותר ולעיל בסוף פ"ק (דף יב.) דרשינן נמי מה צבי ואיל אין פודין אף פסולי המוקדשין אין פודין ותימה מנלן כל הנך דרשות דתלתא צבי ואיל כתובין וכולהו צריכי כדמפרש לקמן פרק פסולי המוקדשין (דף לג.) [ד] וי"ל דהתם נמי מפרש חד לבכורה ומתנות והיינו כדמפרש הכא חד מצבי וחד מאיל עוד מפרש התם [ק](חד לבכורה) חד לכדרבי יצחק ורבי אושעיא כמו שמפרש ר"ת המרביע והמנהיג שור של פסולי המוקדשין לוקה גוף אחד הן ועשאן הכתוב שני גופים והיינו מצבי ואיל דחד שור דפסולי המוקדשין עשאן הכתוב כשני גופים וכשמנהיגו לבדו כאילו מנהיג צבי ואיל ביחד וחייב משום כלאים ואידך חד לכדר' עקיבא דמתיר אפי' לעובד כוכבים או לכדרבי אלעזר הקפר פ' שני דחולין (דף כח.) מה פסולי המוקדשין טעונים שחיטה אף צבי ואיל כן ומצבי לחודיה הוה ידעינן איל דמצבי ילפינן כל חיה [ר] ואידך לכדרב מרי דמה צבי ואיל דאין פודין וחלבו מותר ואותו ואת בנו דבעי למידרש בסמוך אי לאו אך היינו מצבי ואיל דדרשינן מיניה בכורה ומתנות דמשמע שרוצה ליתן להם דין חיה [ש] ואי כתיב אך לחייב על חלבה ואותו ואת בנו כדמפרש בין לחולין מדמית ליה בין לקדשים מדמית להו ובסמוך דקאמר וולדן וחלבן היכי דמי אי דאיעבר ואיתייליד אחר פדיונן ולד צבי ואיל הוא לאו יתורא איכא אלא ממילא פשיטא ליה דהוי כוליה צבי ואיל: **אי מה צבי ואיל אין אותו ואת בנו נוהג בו.** לא מצי למיפרך מה צבי ואיל טעון כסוי אף פסולי המוקדשין כן דבהדיא דרשינן פ' כיסוי הדם (חולין דף פד.) גבי פסולי המוקדשין על הארץ תשפכנו כמים מה כו': **רק את דמו לא תאכל.** האי קרא גבי בכור כתיב והרבה תימה דלא מייתי רק [ת]את הדם לא תאכל דכתיב גבי שאר פסולי המוקדשים ואין להקשות דדילמא איצטריך לחמשה לאוין האמורין בדם דמפרשי פ"ק דכריתות (דף ד:) דהא טובא לאוין כתיבי יותר מה' חד בויקרא וחד בצו את אהרן ותרי באחרי מות וד' בראה הרי ח' בר מהאי דבכור ושמא דריש להו [א]למילתא אחריתי: **ואהני קרא למיקם עליה בלאו.** ולא"ת אדרבה כיון [ב]דמהדריה הקרא הדר לגמרי אף מכרת כדתניא לקמן גבי פסולי המוקדשין הגוזז והעובד בהם סופג ארבעים ולא אמר איתקוש לצבי ואיל ומפקיע לגמרי מלאו וכי כתיב תזבח ולא גיזה איסורא בעלמא אלא [ג] אמר אהדריה לאיסוריה [ה] וצריך לחלק ומההיא דהגוזז והעובד בהם נמי קשה[ד] על מה שפי' טעמו [ה] ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו כגון גיעולי עובדי כוכבים דהשתא כי איסתרי טעם לפגם כמו נבלה מסרחת וכי הדר אסר גיעולי עובדי כוכבים במדין איסורא בעלמא איכא לא מלקות ואינו נראה דאית לך למימר אהדריה לאיסורא כדפרישית:

מה

מסורת הש"ס

א) [פסחים כט. שבועות יא: תמורה יז. לא.], ב) [פסחים ה. וש"נ], ג) צ"ל בהן, ד) [לעיל ו: תמורה לא. ע"ש], ה) [פסחים כט. וש"נ], ו) [מכאן שייך עוד לדף יד:], ז) הס דאגב שהקדישן למזבח מקדישין תמימים וממאי דתנא כו'. ל"ק, ח) [ויקרא כז], ט) מומן ואם מתו יקברו הס"ד והשאר שייך לעיל. ל"ק, י) נ"א במומן, כ) ע"כ שייך לעמוד הקודם, ל) ש"מ דקדשי. ל"ק, מ) והערכה הס"ד ואח"כ ד"ה כר' יוחנן ותיבת ודלא יש למחוק. ל"ק, נ) [ראה יב טו], ס) [דברים יב], ע) [דברים יח], פ) [ויקרא כב], צ) למעוטי מכרת, ק) ל"ק מ"ז, ר) ואידך לכדרב מרי דמה צבי ואיל אין פודין ודבעי למידרש בסמוך דחלבו ואותו ואת בנו מותר אי לאו כו'. ל"ק, ש) ולהכי כתיב. ל"ק, ת) צ"ל הדם לא תאכלו וכו', א) במכילתא למילתא. ל"ק, ב) דהדריה קרא הדריה לגמרי אף לכרת. ל"ק, ג) אמרי'. ל"ק, ד) על מה דאמרי' טעמו ולא ממשו אסור דילפי' מגיעולי עובדי כוכבים ואין לוקין עליו דכיון דאיסתרי טעם לפגם כמו נבילה מסרחת כי הדר אסר גיעולי עובדי כוכבים וכו' ולא מלקות ואינו נראה דאיכא למימר. ל"ק, ה) [ע' תוס' חולין צט. ד"ה רבא כו' מה שכתבו בשם הר"י מאורליינש ור"ת השיב לו וכ"כ תוס' במס' ע"ז סז. ד"ה אמר ר"י וע"ע תוס' ביצה יב. ד"ה השוחט],

תורה אור השלם

1. רַק בְּכָל אַוַּת נַפְשְׁךָ תִּזְבַּח וְאָכַלְתָּ בָשָׂר כְּבִרְכַּת יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יֹאכְלֶנּוּ כַּצְּבִי וְכָאַיָּל: דברים יב טו
2. רַק אֶת דָּמוֹ לֹא תֹאכֵל עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם: דברים טו כג
3. כִּי כָּל אֹכֵל חֵלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יַקְרִיב מִמֶּנָּה אִשֶּׁה לַייָ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מֵעַמֶּיהָ: ויקרא ז כה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה זו דברי ר"ש וכו' והערכה דתנן ר"ש וכו' לא היו בכלל מכלל דקרא וכו' אע"ג דקדשי מזבח נינהו הס"ד ואח"כ מ"ה אבל חכמים וד"ה אפילו חיה וד"ה הכי נמי וד"ה רב דלא מוקי וכו' כרבנן דקתני בסיפא וכו' מתו יקברו אלמא דקדשי וכו' העמדה והערכה הס"ד ואח"כ מ"ה מדקתני סיפא גבי קדם וכו' קדישין במומן הס"ד ואח"כ מ"ה ממאי דתנא דמתני' וכו' והעריך אותה הס"ד ואח"כ מ"ה א"כ דטעמא דמתני':

מוסף רש"י

דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים. אלא למיתה וטעון קבורה לאחר מיתה (תמורה יז.). **אך חלק.** אכין ורקין מיעוטין (ערובין קח. פסחים ה. שם עא. שבועות יג.). **תזבח.** רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר, בפסולי המוקדשין לאחר פדיון הכתוב מדבר (לעיל ו:).

רבינו גרשום

זו דברי רבי שמעון ומחלוקתו: אמרי רב. סבר לה כריש לקיש דאמר בסוף מסכת תמורה לרבנן קדשי בדק הבית היו בכלל [העמדה והערכה] קדשי מזבח לא היו: ולא מיתוקמא. הא מתניתין דבכורות כרבנן משום סיפא דקתני אבל קדם הקדישן למומן אם מתו יקברו ואי רבנן כיון דאמרי דקדשי מזבח לא היו אם מתו יפדו איבעי למתני וכר' שמעון מיתוקמא רישא וסיפא דהא אמר קדשי מזבח היו בכלל הילכך כי קדם הקדש למומן יקברו אבל בבעל מום מעיקרו היינו דקדם מומו להקדשו מודה דנפדה אבל לרבנן זה וזה נפדין מיבעי ליה: אמרי אכתי יכול נמי לאוקומא כרבנן דאמרי קדשי מזבח לא היו דממאי דהאי דקתני אם מתו יקברו משום דבעי העמדה והערכה להיכא דקדם הקדש למומן ולא אפשר דמתו: דילמא. לרבנן נמי אע"ג דאמרי קדשי מזבח לא היו משום הכי אמרינן יקברו דאין פודין את הקדשים וכו'. אבל היכא דקדם מומן להקדשן נפדין דלא חשיב כ"כ הקדש: אמרי א"כ. הוא דמשום הכי יקברו דאין פודין לכלבים ליתני אם נעשו טרפה יקברו דמשמע דאע"ג דאכתי הוו חיים ואיפשר להעמידן ולהעריכן אפי' הכי יקברו דאין פודין לכלבים אבל מדמיירי לאחר מיתה אם מתו יקברו ש"מ משום (הכי) דהוו בכלל העמדה והערכה אלא מיתוקמא כר' שמעון ולא רבנן: ואיבעי' אימא לעולם מיתוקמא נמי כרבנן ורב כר' יוחנן סבירא ליה דאמר בפ' אחרון דתמורה לרבנן אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית היו בכלל ומודין בבעלי מומין מעיקרא. אי הכי זו דברי רבי שמעון ומחלוקתו איבעי למיתני אין (תני) הכי [נמי]: מנהני מילי. דפסולי המוקדשין שקדם הקדשן למומן פטורין מן הבכורה ומתנות:

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ב מהל' איסורי מזבח הל"י:
כה ב מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל"א טוש"ע יו"ד סי' סד סעיף א:
כו ג מיי' פי"ב מהל' שחיטה הלכה ח טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' ז:
כז ד מיי' שם הלכה ג:

שיטה מקובצת

א] אי מה צבי ואיל חלבן וכו'. ק"ל אמאי לא פריך אי מה צבי ואיל א) חלבן מותר וכו' וכ"ת ה"נ והא תנן במתני' וולדן וחלבן אסור ונ"מ דלא הוה מצי לשנויי כדשנינן לקמן ואולי דגרסי' חלבן ב) ומחלבו קא פריך מיהו קשיא לן דהא קאמר בתר הכי דכי כתיב כרת אאוכל וכו' ומשמע דחלבן גרסי'. גליון תוס' חיצוניות: ב] דת"ר תזבח ולא גיזה וכו'. וה"ה לעבודה נמי דממעטינן מהאי קרא דשניהם שוים. תוספות חיצוניות: ג] בשר ולא חלב. הקשה ר"ן דהא בת"כ בפ' שמיני דריש דחלב פסולי המוקדשין אסור ממפריסי הפרסה טמא ואין לומר דהא דקאמר הכא ולא חלב היינו לחלוב דוקא אסור כמו לגזוז דאסור ואפ"ה גיזה שרייא וכן לחלוב אסור והחלב שרי אי לאו דת"כ דהא בחולין שרי ש"מ דמקרא דהכא דריש אסור בחלב גופיה וי"ל דבת"כ איצטריך עיקר קרא לתמור' פסולי המוקדשין ובת"כ פ' שמיני פ"י. גליון תוס' חיצוניות: ד] וי"ל דהתם נמי וכו' וז"ל הרא"ש לקמן בפרק כל פסולי המוקדשין וי"ל דג' צבי ואיל כתיבי מחד מנייהו דרשינן שפטורין מן הבכורה ומן המתנות חד מצבי וחד מאיל ואידך צבי ואיל חד לכדר' עקיבא וחד לכדר' אלעזר הקפר ור"ע מפיק פטורה דבכור' ומתנות מחד דצבי פטור משניהם ואייתר ליה איל לכדר' אלעזר והא דבעי למדרש מניה אי לאו אך דאין אותו ואת בנו נוהג בו וחלבו מותר היינו מההוא צבי ואיל דדרשינן מניה בכורה ומתנות דמשמע ליה ליתן לו כל דין חיה: ה] וצריך לחלק וכו'. וז"ל תוס' חיצוניות וא' הר"ר מנוח דלא דמי דהתם לא אסרה תורה בפי' גיזה אבל הכא דקרא כתיב למיסר חלבו בפי' לא שייך לומר אהדרי' לאסוריה קמא לכרת כיון דאיכא היקישא ובזה ניחא פי' הרב יוסף מאורלינש בטעם כעיקר בפ' גיד הנשה ושם פי': וז"ל הרא"ש ז"ל וי"ל דלא דמי דהתם דרשינן תזבח זביחה התרתי לך ונשארה באיסור' הא' אבל הכא מהיקשא אפקיה לגמרי ואח"כ הזהיר על חלבו וה"נ אמרינן גבי גיעולי עובדי כוכבים דאשתרו כשהתיר הכתוב טעם לפגם כגון נבילה מוסרחת וכי הדר אסר גיעולי עובדי כוכבים במדין איסורא בעלמא אית ביה בלא מלקות (עי' בתוס' זבחים ע"א):

א) ר"ל חָלָב של נקבה. ב) נראה דר"ל דגרסי' חֲלָבָן בשני קמצין.

רבינו גרשום (המשך)

דת"ר. אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל מה צבי פטור מן הבכורה דכתיב בבקר ובצאן הזכר תקדיש וגו' ולא מצבי: אף פסולי המוקדשין פטורין. דפרשה זו מיירי בפסולי המוקדשין דכתיב הטמא והטהור דאע"ג דפסולי המוקדשין נינהו כיון דקדם הקדישן למומן עדיין יש להן קדושה ופטורין מן הבכורה הואיל וקדשו קדושת הגוף קודם שהוממו: אוציא אני את הבכורה. שיפטרו מן הבכורה ולא אוציא את המתנות אלא יתחייבו במתנות: ומאי שנא. דלפטרו מבכורה וליחייבו במתנות אילימא משום דבכורה קילא דאינה שוה בכל שאין בכור אלא זכר אבל מתנות נוהגת בין בזכרים בין בנקבות ת"ל איל להכי כתיב איל דפטור דכתיב אם שור ואם שה ונתן לכהן וכו': ת"ל אך. מיעט פסולי המוקדשין שחלבן אסור: א"ל למאי קא מדמית להו אי פטרת להו מבכורה ומתנות קא מדמית להו לקדשין גמורין וכי קא מחייבת להו בבכורה ומתנות היכא דקדם מום קבוע להקדישן קא מדמית להו לחולין גמורין. אבל אי פטרת להו מאותו ואת בנו לא מדמית להו לא לקדשים ולא לחולין: אי הכי. חלבו נמי לא ליצטריך אך למעוטי נמי דלימא נמי למאי מדמית להו: א"ל [א] אביי ודאי לאו מילתא היא דאמרי למאי מדמית להו כו'. אלא הכי יכול למימר כי היכי דאמרת אך ולא חלבן הכי נמי אימא אך ולא אותו ואת בנו: אלא. מאי דמו דאסר הכא ודאי לא אסר אלא חלבו: אהני הקישא. דאיתקוש פסולי המוקדשין לצבי ואיל למעוטי חלבן מן כרת כי היכי דאחלב צבי ואיל ליכא כרת: ואהני קרא. רק את דמו לא תאכל למיקם עליה בלאו בעלמא ולא בכרת: להכי. כתיב חלבו בלשון דמו לומר לך מה דמו דצבי בכרת אף חלב פסולי המוקדשין בכרת: והא תנא

א) מדברי רבינו נראה דלא גרס אלא לאו מי אמרת וכו' ורק גרס אמר ליה אביי וכו' ואולי דגם גי' דילן אלא הוא ט"ס והוא ר"ת אמר ליה אביי וכגי' רבינו והוא הנכון: